

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказ Головного управління
Держгеокадастру у Тернопільській
області
«23» лютого 2026 № 33

Методичні матеріали
щодо запобігання корупційних ризиків у діяльності
державних службовців Головного управління Держгеокадастру у
Тернопільській області

Тернопіль 2026

0.15
Ліля Федорівна
0.15
0.15
Гу Держгеокадастру у Тернопільській області
33 від 23.02.2026

Корупційні ризики: поняття, класифікація, методологія оцінки, заходи усунення

Вступна частина

1. Поняття та класифікація корупційних ризиків.
2. Методологія оцінки корупційних ризиків.
3. Заходи усунення корупційних ризиків.

Корупція є однією із найнебезпечніших загроз правам людини, демократії, правопорядку, чесності та соціальній справедливості. Вона виступає суттєвим фактором зовнішнього негативного впливу та перешкоджає економічному розвитку та загрожує належному і справедливому функціонуванню країни, має негативні фінансові наслідки для громадян, компаній і держав, а також міжнародних установ.

Земельні відносини є однією з найбільш корумпованих сфер державного управління в Україні, як і у світі загалом. Поширення практик незаконного збагачення посадових осіб завдяки корупційним схемам з використанням земель державної та комунальної власності доводять безліч фактів, виявлених правоохоронними органами. Серед негативних наслідків, до яких призводять корупційні зловживання у сфері земельних відносин – зменшення надходжень до бюджетів, втрата земель державної та комунальної власності, порушення прав та законних інтересів землекористувачів, зниження рівня інвестиційної привабливості країни тощо.

1. Поняття та класифікація корупційних ризиків.

Із прийняттям закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII до наукового обігу було запроваджено поняття «корупційні ризики». Згідно із думкою фахівців Центру політико-правових реформ під корупційними ризиками пропонується розуміти правові, організаційні та інші фактори та причини, які породжують, заохочують (стимулюють) корупцію у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави. Фахівці Кабінету Міністрів України визначають корупційні ризики як сукупність правових, організаційних та інших факторів і причин, які породжують, заохочують (стимулюють) осіб до скоєння корупційних правопорушень під час виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування. Натомість відповідно до рекомендацій Національного агентства з питань запобігання корупції корупційний ризик – ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань.

Узагальнюючи наведене, можна зробити висновок, що корупційний ризик це відповідний факт (дія, стан) який створює умови для вчинення корупційних

правопорушень особами уповноваженими на виконання функцій держави та місцевого самоврядування.

Корупційні ризики класифікують за різними критеріями. Наприклад, за першим підходом їх поділяють на інституційні та загальносистемні ризики. Інституційні корупційні ризики (внутрішні) – це фактори, що негативно впливають на поведінку державного службовця, перетворюючи її на корупційну, та усунення яких належить до компетенції адміністративного органу, в якому працює (або який очолює) такий службовець. Загальносистемні (або зовнішні) корупційні ризики – це ризики, пов’язані із загальними недоліками створення та функціонування публічної адміністрації, аналізуються лише в частині рівня корупції при підготовці, прийнятті та виконанні управлінських рішень.

За категоріями корупційні ризики можуть бути:

- нормативно-правові (відсутність, суперечність або нечітка регламентація у законодавстві положень щодо виконання органом влади функцій та завдань);
- організаційні (не визначення або нечітке визначення процедур виконання органом влади функцій та завдань);
- кадрові;
- фінансово-господарські;
- адміністративні;
- контрольно-наглядові тощо.

Перелік видів корупційних ризиків не є вичерпним. Кожен орган влади може визначати перелік видів корупційних ризиків, враховуючи специфіку покладених на нього завдань і функцій.

2. Методологія оцінки корупційних ризиків.

Процес оцінки корупційних ризиків органу влади складається з таких основних етапів: організаційно-підготовчі заходи; ідентифікація (виявлення) корупційних ризиків; оцінка корупційних ризиків; складання звіту за результатами оцінки корупційних ризиків.

Ідентифікація ризику

Необхідно провести оцінку корупційного ризику, щоб розглянути всі ризики (як внутрішні, так і зовнішні), які відповідають організації.

Основна мета оцінки ризику полягає у визначенні економічної ефективності та пропорційної програми боротьби з корупцією, яка визначає пріоритети в тих сферах, які більшою мірою залежать від управління.

Оцінка корупційних ризиків здійснюється за критеріями ймовірності виникнення ідентифікованих корупційних ризиків та наслідків корупційного правопорушення, чи правопорушення, пов’язаного з корупцією.

Оцінка ймовірності виникнення корупційного ризику визначається відповідно до частоти випадків виникнення корупційного правопорушення, чи правопорушення, пов’язаного з корупцією, з урахуванням часових меж.

Залежно від критеріїв ймовірності виникнення корупційного ризику йому присвоюється рівень низький, середній або високий.

Частота випадків вчинення корупційного правопорушення, чи правопорушення, пов’язаного з корупцією, визначається за такими рівнями:

напевно або майже напевно - корупційне правопорушення, чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, може бути скоєно у короткостроковій перспективі – найближчі кілька місяців (до одного року) – та може бути повторюватись;

рідко - корупційне правопорушення, чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, було вчинено тільки один раз протягом останніх трьох років та існує ймовірність, що його буде вчинено протягом наступних трьох років;

ніколи - корупційне правопорушення, чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, не було скоєно і ймовірність його вчинення майже неможлива.

Ідентифікація корупційних ризиків в організаційно-управлінській діяльності органу влади передбачає вивчення та аналіз таких питань: організаційна структура органу влади; система внутрішнього контролю; управління персоналом; проведення процедур закупівель; надання адміністративних послуг; реалізація контрольних-наглядових функцій; дотримання вимог, обмежень, заборон, встановлених Законом України «Про запобігання корупції».

Джерелами отримання інформації для ідентифікації корупційних ризиків можуть бути інтерв'ювання (соціологічне опитування), анкетування (в тому числі анонімне) працівників органу влади; нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти, що регулюють діяльність органу влади; результати перевірок, аудитів, проведених контролюючими органами; публікації в засобах масової інформації та соціальних мережах та ін.

За результатами ідентифікації корупційних ризиків здійснюється їх формальне визначення, яке включає проаналізовані функції, завдання органу влади або конкретні напрями діяльності структурних підрозділів, існуючі заходи контролю та опис корупційного ризику.

Звіт за результатами оцінки корупційних ризиків містить: опис ідентифікованих корупційних ризиків, чинників корупційних ризиків та можливих наслідків корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією; пропозиції щодо заходів із усунення (зменшення) рівня виявлених корупційних ризиків.

3. Заходи усунення корупційних ризиків.

Одним із основних напрямків у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності державних службовців, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків.

За поширеністю виділяють наступні корупційні ризики в діяльності державних службовців: недоброчесність державних службовців, виникнення конфлікту інтересів, безконтрольність з боку керівництва, наявність дискреційних повноважень.

Слід звернути увагу на те, що перше місце серед корупційних ризиків не випадково посідає **недоброчесність поведінки державних службовців**. До того ж, під час добору осіб на посаду державного службовця одним із вагомих критеріїв є зокрема, такі моральні риси, як доброчесність, моральність, добропорядність.

Недобросовісність державних службовців. Під час виконання обов'язків державні службовці мають дотримувати відповідних правил поведінки. В Україні правила етичної поведінки державних службовців затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 65. Відповідно до його положень державні службовці у своїй діяльності мають керуватися принципами етики державної служби, а саме: служіння державі і суспільству; гідної поведінки; добросовісності; лояльності; політичної нейтральності; прозорості і підзвітності; сумлінності. За порушення цих Правил державні службовці несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до закону.

Усунення цього ризику забезпечується належною кадровою політикою державного органу та систематичним контролем з боку керівника. В свою чергу керівники повинні самі демонструвати та заохочувати етичну поведінку, зокрема, шляхом створення адекватних умов роботи, надання дієвої оцінки показників роботи підлеглих.

Державні службовці при виконанні службових обов'язків повинні зокрема:

- сумлінно виконувати свої службові обов'язки, проявляти ініціативу і творчі здібності, постійно підвищувати професійну кваліфікацію та удосконалювати організацію своєї роботи;

- виконувати свої посадові обов'язки чесно, неупереджено, не надавати будь-яких переваг та не виявляти прихильності до окремих фізичних і юридичних осіб, політичних партій, рішуче виступати проти антидержавних проявів і сил, які загрожують порядку в суспільстві або безпеці громадян;

- сумлінно виконувати свої посадові обов'язки, дотримуватися високої культури спілкування, шанобливо ставитися до громадян, керівників і співробітників, інших осіб, з якими у нього виникають відносини під час виконання своїх посадових обов'язків;

- не допускати дій і вчинків, які можуть зашкодити інтересам суспільства та держави чи негативно вплинути на його репутацію.

Державні службовці повинні знати свої права обов'язки при виявленні ними фактичних або можливих порушень у сфері державної служби. З цією метою для таких ситуацій повинні бути передбачені чіткі правила і процедури, яких мають дотримуватися державні службовці та посадові особи, та офіційно затверджена ієрархія відповідальності.

Державні службовці також мають знати, який захист їм надаватиметься у разі виявленні ними таких правопорушень. Процес прийняття рішень має бути прозорим та відкритим для ретельного його розгляду. Керівники повинні демонструвати та заохочувати етичну поведінку, зокрема, шляхом створення адекватних умов роботи, надання дієвої оцінки показників роботи,

Для боротьби з неправомірною поведінкою мають передбачатися відповідні процедури та санкції, тобто необхідно створити надійні процедури та ресурси для відслідковування, доповіді про розслідування випадків порушення правил державної служби, а також співрозмірні адміністративні або дисциплінарні санкції.

Ще одним з не менш суттєвих корупційних ризиків є **виникнення конфлікту інтересів**, тобто наявність реальних або таких, що видаються реальними, суперечностей між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями, які можуть вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

Для усунення цього ризику державні службовці повинні дотримуватись статей 28-36 ЗУ «Про запобігання корупції», знати свої права та обов'язки при виявленні ними фактичних або можливих корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Згідно із Загальними правилами обов'язковою складовою для врегулювання конфлікту інтересів є саме контроль з боку керівництва.

У свою чергу, **відсутність контролю (безконтрольність) з боку керівництва** є корупційним ризиком. Слід зазначити, що внаслідок безконтрольності з боку керівництва можуть виникати й інші корупційні ризики. Зокрема, такі як конфлікт інтересів, недоброчесність державних службовців й ряд інших.

Тому з метою недопущення такого корупційного ризику контроль з боку керівника має здійснюватися:

- систематично, тобто нести регулярний характер, або постійно;
- всебічно, тобто якомога більше охоплювати всі питання та напрямки роботи;
- шляхом перевірки не тільки тих службовців, які мають слабкі результати роботи, а й тих, що мають добрі результати;
- об'єктивно, тобто виключати упередженість;
- гласно, тобто результати контролю повинні бути відомі тим особам, які підлягали контролю;
- результативно (дієво), тобто в залежності від результатів контролю мають вживатися відповідні заходи.

Також для запобігання виникнення цього ризику необхідним є такий обов'язковий захід, як надання безпосереднім керівником державним службовцям практичної допомоги в реалізації поставлених завдань. В найкращому випадку, контроль з боку керівництва має містити всі перераховані категорії, внаслідок чого буде усунуто умови для виникнення корупційних ризиків.

У переліку корупційних ризиків є наявність дискреційних повноважень, оскільки саме наявність можливості діяти на власний розсуд створює умови для вчинення корупційних правопорушень.

Дискреційні повноваження – це сукупність прав та обов'язків що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень.

Дискреційні повноваження мають низку загальних ознак, а саме:

- дозволяють органу (особі уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд оцінювати юридичний факт (фактичний склад), внаслідок чого можуть виникати, змінюватись або призупинятись правовідносини;

- дозволяють на власний розсуд обирати оду із декількох, запропонованих у проекті нормативно-правового акта, форм реагування на даний юридичний факт;

- надають можливість органу (особі уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд вибирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації;

- дозволяють органу (особі уповноваженій на виконання функцій держави) обрати форму реалізації своїх повноважень;

- видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії;

- наділяють органу (особу уповноважену на виконання функцій держави) правом повністю або часткового визначити порядок здійснення юридичних значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення;

- надають можливість органу (особі уповноваженій на виконання функцій держави) на власний розсуд визначити спосіб виконання управлінського рішення, у тому числі передати виконання прийнятого рішення підлеглим особам, іншим органам державної влади та місцевого самоврядування, встановлювати строки і процедуру виконання.

Усунення такого ризику, як правило, потребує удосконалення нормативно-правової бази, яка врегульовує діяльність відповідних посадових осіб та державних органів.

Отже, підсумовуючи викладене, слід зазначити, що максимальне усунення корупційних ризиків в діяльності державних службовців Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області виключить можливість порушення ними законодавства України, зокрема Закону України «Про запобігання корупції», позитивно вплине на покращення роботи та сприятиме підвищенню їх авторитету.